

TAVASZI HAIKU

PAP JÓZSEF

1.

Méhecském, talán
élvezed is a nektárt,
míg gyűjtögeted?!

2.

Akárhol látlak,
kicsi hangya, csak gürcölsz.
Szeretni nem tudsz?

3.

Fecskénk gondja ez:
a sok éhes száj közül
melyik van soron.

4.

Ezek vagyunk mi:
botra támaszkodva is
kertről álmodunk.

5.

Gyerek, unoka,
s máris másképp van minden,
mint elterveztük.

PAP JÓZSEF HAIKU-KÖLTÉSZETE

Pap József költészetének sajátossága, hogy úgy tudja szellemivé transzponálni létélményeit, hogy eközben megőrzi a léthez való közelséget: a létélményt a maga bensőségében tudja felmutatni. Belül marad a léten, miközben értelmezni, láttatni is tudja azt. A természeti lét jelenségei is így lehetnek Pap József költészetének kiemelt motívumaivá, anélkül, hogy a hagyományos természetfelfogásra akár csak gondolnunk is lehetne, pl. a verseiben gyakran visszatérő *virág* kifejezés nála sohasem lesz pusztán metaforává. *Az én időm* lírai hőse, aki léte „Torlaszaiban titkol egy virágot”, miközben „Szögletek közé horpad a lét / Gömbölyűsége lassan elszivárog”, a *virág* kifejezés jelentéstartalmában a létteljesség képzetét idézi fel, menti át, világa létmelegét, a maga létbiztonságát őrizve meg általa. Pap József verse mindig e *létmelegség* szolgálatában áll, s ezt épp azáltal éri el, hogy a „virág” nála megmarad virágnak, azaz szó szerinti értelemben is jelentéshez jut.

Anélkül tehát, hogy a haiku szellemi alapjait jelentő *zen* filozófiáját kellene követnie, költői alkatából következően jut el ahhoz az alkotói magatartáshoz, amely a haikut mint műfajt, létrehozta: a bensőség és a reflektáló tudat egysége által kialakított, a *költői szó telítettségére* koncentráló közlésformát. Mert a haiku nem az elhallgatás, hanem a szintetizálás műfaja; kevés szóval, pontosan meghatározott szótagszám-alátvilágítani a világot, a létet úgy érzékelési vetületét.

Pontosan ezért lehet a haiku Pap Józsefnél belülről kihordott közlésformává; a kötött formában az önmagával azonosulás és a létről való közvetlen beszéd, a szubtilis és a profán együvértartozhatóságát ismerve fel. Mert csak az tudhat otthon lenni a mindennapok valóságában, aki a természeti léteket még belülről tudja látni; az tudhat úgy beszélni a valóságról, ahogy azt belülről megéljük. Ezért ismerhette fel Pap József azt is, hogy a haiku nem kizárólagosan a természeti létjelenségeket tematizáló műfaj, hanem a természeti lét szemléletéből és átéléséből fakadó, a lét egészére irányuló közlésforma. Pap József haikujainak *tematikus kötetlensége* a haiku lényegének a megéltését példázza.

Pap József haikujai a lét totalitását ragadják meg a miniatűrökben,

azt az alkotói helyzetet valósítják meg, amikor a *tömörség* a megszólalás lényegéből fakad. Haikujainak reflexivitása nem bölcséleti lírát jelent, legalábbis nem úgy, ahogy azt érteni szoktuk, hanem annak a „sűrített pillanatnak” a megragadását, amelyben az állandó, a lényeges megnevezhetővé lesz. Ám a haiku nem a szubjektíve lényegesnek ítéltet mutatja fel, nem azt, amit mi látunk bele a természeti lét jelenségeibe, hanem, ami a létjelenséget önmagában valóan, Ding an Sich jelenti. Legyen szó a virágoskertről, a napraforgóról, egy parasztnő arcéléről...

Jöhetsz bármikor.
Ha más nem, vendégül lát
virágoskertünk.

vagy:

A napraforgó
kifogyott a sárgából:
gubbaszt feketén.

vagy:

Széken lavór víz
és vasalt törülköző,
és egy hang: Tessék...

vagy:

Lerí róla, no,
hogy unja már a férjét.
Meg a világot.

A maga lényegében felmutatott létjelenség azonban sohasem pusztán önmagáért valóan van jelen; a „virágoskert” jelentése velünk való viszonylatában jut kiteljesüléshez —, ami nem ugyanazt jelenti, mintha mi a róla való impresszióinkat, hozzá való szubjektív viszonyulásunkat fogalmaznánk meg.

Pap József haikujainak lényege az individuálistól való megszabadulás egy *komplex szubjektivitás* által. Azt az *affektivitást* képviselik, amelyben az érzelem és az intellektualitás még nem vált szét, az *intuíciót* a maga eredeti jelentésében állítva vissza. Nem a haiku „európaizálásáról” van tehát szó Pap Józsefnél, hanem a modern költészet egy lehetőségének a felismeréséről.

DANYI Magdolna